

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ

**ПРОТИВПРАВНО ПРОГЛАШЕЊЕ
НЕЗАВИСНОСТИ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ КАО
ПРЕТЊА БЕЗБЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

ДИПЛОМСКИ РАД

Ментор:

Др Зоран Драгишић

Редован професор

Кандидат:

Марија Стојковић

Бр. индекса: 352/14

Београд, 2021.

Садржај

Садржај	2
УВОД.....	3
1. Косово и Метохија кроз историју.....	5
1.1. Тежња ка стварању „Велике Албаније“	6
1.2. Косово и Метохија за време НАТО агресије 1999.	8
1.3. Мартовски погром 2004. године	10
2. Безбедност Републике Србије	12
2.1. Појам националне безбедности Републике Србије	13
3. Изазови, ризици и претње безбедности Републици Србији	14
3.1. Сепаратистичке тежње	15
3.2. Противправно једнострано проглашена независност Косова и Метохије	16
3.3. Организовани криминал	19
3.4. Тероризам.....	21
3.5. Нерешен статус и тежак положај избеглих, прогнаних и интерно расељених лица.	24
4. Заштита и очување суверености, независности и територијалне целовитости Републике Србије.....	26
4.1. Опредељење Републике Србије да никада не призна једнострано проглашење независности Косова.....	27
ЗАКЉУЧАК.....	29
ЛИТЕРАТУРА.....	30

УВОД

Под државом подразумевамо део друштва, односно одређену друштвену творевину. У Малој политичкој енциклопедији наилазимо на дефиницију да је држава „основни и најважнији облик политичког организовања друштва“. Као конститутивни елементи државе наводе се: постојано становништво, територија и суверена власт, односно политички систем. (Стајић, 2013)

Безбедност, као функција државе, представља једно од најзначајнијих питања опстанка и развоја државе. Да би држава опстала и могла да се развија, потребно је да оствари и заштити своје основне интересе. Па тако свака савремена држава настоји да очува и заштити свој суверенитет, независност и територијални интегритет.

Противправно једнострано проглашење независности Косова и Метохије представља један од највећих савремених безбедносних проблема Републике Србије, и као такав наводи се у Стратегији националне безбедности Републике Србије усвојене 2009. године.

Противправним и једностраним проглашењем независности Косова и Метохије од стране привремених институција Аутономне Покрајине Косово и Метохија озбиљно се нарушава сувереност и територијална целовитост Републике Србије.

Обзиром да је национална безбедност Републике Србије блиско повезана са безбедношћу целокупног Европског континета, овај Косовско-Метохијски проблем доприноси нестабилношћу и директно и индиректно утиче не само на Републику Србију већ и на друге земље у региону и Европи.

Република Србија уз поштовање права која су прописана Повељом УН, норми међународног права и свог Устава, истовремено има право али и обавезу да се бори и спречи отцепљење дела своје територије, у овом случају Косова и Метохије.

У Уставу Републике Србије, усвојеном 2006. године у члану 8, наводи се: „Територија Републике Србије је јединствена и недељива. Граница Републике Србије је неповредива, а мења се по поступку предвиђеном за промену Устава“. Према овом члану Устава, противправним и једностраним проглашењем независности Косова и Метохије и настојањем да дође до отцепљења ове територије од Републике Србије, нарушава се Устав Републике Србије.

Претња безбедности Балкана је на почетку XXI века још израженија, а насиље од стране Албанаца над Србима још интензивније. Од настанка Српске државе на Балкану Срби су

се увек борили само за постојање и опстанак. Анализом историјских докумената о протеривању Срба са Косова и Метохије у последња три века (1690-2006) може се закључити да је из некадашње Старе Србије (данашње Косово и Метохија), насилно протерано око 1 150 000 Срба, да их је око 200 000 побијено и 150 – 200 000 преведено у исламску веру. (Деретић, 2005)

1. Косово и Метохија кроз историју

Током историје подручје Косова и Метохије насељавали су многи народи од Дарданаца, Меца, Старих Грка, Старих Римљана до Срба и Албанаца. Срби почињу да трајно насељавају ову област у 7. веку. Седми век многи историчари сматрају веком словенске колонијализације Балканског полуострва. У време настањивања Срба на Балкан, Албанци нису имали никакву државну творену, па тако можемо рећи да Срби нису Албанцима отели земљу. (Богдановић, 1986)

Српско и албанско становништво у раном средњем веку нису међусобно били конкурентни, и њихов однос није био конфликтне природе. Албанци су затечени у планинама, из којих се, бар у прво време, уопште не потискују. Тек касније, са увећавањем популације и једног и другог народа, али првенствено са дубљим променама у феудалној структури друштва, долази до двосмерног тока: аграрно становништво равнице шири се у планинску зону, освајајући и сточарску привреду, као и обрнуто, сточарско становништво планина спушта се у равницу, показујући тенденцију задржавања и сталног настањивања, уз обавезну промену начина производње. (Богдановић, 1986)

У раном средњем веку становништво које је живело на Косову и Метохији било је већином српско-словенско. За време владавине династије Немањића у 12. веку ова област припојена је Србији. Овај период не предстља време настањивања Срба на Космет, већ спајање ове територије коју је већином настањивао српски народ. Косово је још од тог времена, с правом, сматрано српском земљом, јер су више од 90% становништва чинили Срби.

Косовско-Метохијска област представљала је политички, економски, привредни и културни центар српског народа. Градови на Косову и Метохији напредовали су и развијали се на основу сточарства, трговине, занатства, рударства. Рудник Трепча и Ново Брдо били су налазишта сребра и олова од којих су српски владари тога доба имали високе приходе. (https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Историја_Косова_и_Метохије)

На овом подручју, Српска православна црква оставила је неизбрисиви траг који сведочи да је реч о српској постојбини. Изграђен је велики број цркава и манастира. Пећ и Призрен били су од нарочито великог значаја. Пећ је била седиште патријаршије, а Призрен је био под црквеном заштитом и свој највећи успех доживео је као престоница краља Стефана Душана. (https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Историја_Косова_и_Метохије)

„По броју цркава и других црквених здања (преко 1500) област Косова и Метохије спада у Европи у простор с највећим бројем хришћанских знамења по једном квадратном километру. (Милеуснић, 2006)

Област Косова представљала је центар свих културних и политичких збивања. Велики број архитектонских споменика, сликарских дела и књижевних записа допринели су изградњи и очувању свести народа о припадности хришћанској цивилизацији.

На Косову пољу, 1389. године одиграла се Косовска битка у којој је српски народ предвођен кнезом Лазаром Хребелјановићем био поражен од стране турске војске предвођене султаном Муратом I и његовим синовима Бајазитом и Јакубом.

Иако област Косова у периоду дезинтеграције царства није била у рукама једног господара, она је припадала српском народу. Све до краја 15. века Косово је било чисто српска земља са занемарљиво малим бројем албанског и другог становништва.

Из многих статистичких и турских докумената видимо да је етничка слика на Косову и Метохији, мање више остала иста са претежно српским становништвом све до већих промена до којих је дошло у 18. и 19. веку.

Осим геноцида, великих сеоба и протеривања српског народа са својих огњишта у великој мери била је заступљена и исламизација српског становништва. Ово су опазили и многи страни истраживачи још у 19. веку. Један од њих је и француски антрополог Гастон Гравје који је пропутовао Косовом и Метохијом почетком 20. века и истакао пример долине Дрима и Ораховца: „Готово сви муслимани тог региона представљају Србе који су од недавно прешли у ислам, вероватно од пре 25 година, а срећу се многе фамилије подељене на православне и муслиманске куће“. (Гађиновић, 2017)

Пописи из неколико година у 20. веку показују нам како се мењао састав становништва на Косову и Метохији. Према попису из 1929. године Срби су били у већини, 61%. На попису становништва из 1948. године на Космету, Шиптари су имали 68,5%, на попису 1961. године 67,1%, а 1981 године 74,4 %, а обзиром да су Шиптари попис 1991. године бојкотовали процењује се да их је тада било 81,6%. (Илић, 1997)

1.1. Тежња ка стварању „Велике Албаније“

Стварање тзв. „државе Косово“ је највећи безбедносни изазов и претња како за Републику Србију, тако и за шири регион, а посебно за Црну Гору, Македонију и Грчку. Жеље албанских сепаратиста нису задовољене стварањем ове творевине, већ су интензивизиране тежње ка давно започетој идеји стварања „Велике Албаније“.

На Првој Призренској лиги одржаној 1878. године, дефинисане су албанске сепаратистичке тежње. На том састанку донета је одлука да сви Албанци, без обзира на вероисповест, треба да раде на стварању великоалбанске државе од територија суседних држава, Србије, Црне Горе и Грчке. (Здравковић, 2014)

Након донетих одлука на Лондонској конференцији 1913. Албанци су осим у Албанији наставили да живе у три суседне земље: Србији, Црној Гори и Грчкој. У том периоду на наведеним територијама живели су у много мањем броју него данас. Тако је Србија временом постала земља са највећом албанском дијаспором, претежно насељеном на Косову и Метохији. (Здравковић, 2014)

Кључни документ којим се дефинише концепт „Велике Албаније“ јесте Платформа за решење албанског националног питања, први пут објављен 1998. године. Овај документ заправо представља националну стратегију Албанаца. Документ полази од тога да су Албанци подељени у пет држава и сходно томе сматрају да једино решење албанског националног питања јесте уједињење у једну државу. (Здравковић, 2014)

Поред постојеће Републике Албаније, концепт „Велике Албаније“ укључује и следеће области:

- Србија: АП Косово и Метохија (самопроглашена Република Косово), јужни део региона јужне и источне Србије (општине Прешево, Бујановац, део општине Медвеђа-тзв. Прешевска долина), јужни део региона Шумадија и западна Србија (Рашка област, одн. Санџак).
- Црна Гора: Јужни и источни делови Црне Горе (општина Улцињ, делови општина Бар, Плав, Рожаје, Гусиње и града Подгорице)
- Северна Македонија: Западни и северни делови Северне Македоније (тзв. Република Илирида)
- Грчка: Јужни Епир, тзв. Чамерија.

Амбасадор Руске Федерације у Републици Србији, Александар Конузин је у јануару 2011. године пројекат „Велика Албанија“ оценио као опасност по читаву област Југоисточне Европе: „Екстремистички пројекат „етничке Албаније“ ко год да га развија, веома је опасан, посебно у тако осетљивом региону као што је Балкан, који је недавно преживео период тешких оружаних конфликта на националној основи. Због тога, што се пре пружи отпор великоалбанским и сличним опасним идејама, то боље“. (<https://sr.wikipedia.org>)

Из извештаја Међународне кризне групе за Европу из 2004. године, коју су чинили политичари на највишим функцијама и који су значајно утицали на промену граница бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, попут Мартија Ахтисарија, Весли Кларка, Џорџа Сороса видимо да Кризна група настоји да Албанце прикаже као вековне жртве. Најзанимљивији део извештаја јесте покушај негирања чињеница да паналбански покрет за стварање „Велике Албаније“ уопште постоји као програм. (Здравковић, 2014)

У новом извештају из 2006. године, пристрасним ставовима Међународна кризна група, на челу са истакнутим чланом Мартијем Ахтисаријем, свесно је подржала реализацију прве

фазе пројекта „Велика Албанија“ која подразумева формирање независног Косова. (Здравковић, 2014)

И сами свесни чињенице да пројекат стварања „Велике Албаније“ претваља не само проблем угрожавања мира и безбедности Републике Србије, већ читаве Југоисточне Европе, на дебатама и презентацијама, чланови ове Међународне кризне групе, наглашавају да ће уједињење бити корисно како за Албанце тако и за регион и то у политичком, економском и безбедносном погледу.

1.2. Косово и Метохија за време НАТО агресије 1999.

У случају Косова и Метохије и српско-албанског сукоба дошло је и до међународне интервенције ради очувања и унапређења међународног мира и безбедности. Међутим интереси Русије и Кине с једне, и САД и НАТО с друге стране били су супротстављени. Србија је заузела став који је био у супротности са интересима НАТО савеза, док се албанска страна прикључила НАТО савезу.

Бомбардовање Савезне Републике Југославије (СРЈ) од стране НАТО пакта - операција „Племенити наковањ“ или у Србији и међу српским народом позната као „Милосрдни анђеол“ - отпочело је 24. марта 1999. године и трајало до 10. јуна 1999. године. Ово бомбардовање претставља последњу фазу рата на Косову и Метохији који се одвијао од 1996. године до 1999. године.

НАТО интервенција уследила је после вишемесечних сукоба Војске СРЈ и српске полиције са припадницима Ослободилачке војске Косова (ОВК). Интервенција је извршена без одобрења Савета безбедности Уједињених нација, а као повод за акцију наводе се оптужбе да српске снаге безбедности врше етничко чишћење косовских Албанаца.

Такође, сматра се и да је одбијање потписивања споразума у Рамбујеу основни повод за НАТО агресију извршену на СРЈ. Ти преговори су трајали од 6. фебруара до 19. марта 1999. године. Тадашњи председник СРЈ, Слободан Милошевић изјавио је да Југославија неће дати Косово и Метохију „ни по цену бомбардовања“, саопштено је из његовог кабинета. „Претње нашој земљи да ће бити бомбардована ако не дозволи страну окупацију дела своје територије представљају упозорење за цео свет и све народе и људе којима је стало до слободе и мира. Нећемо дати Косово ни по цену бомбардовања“.

(<http://arhiva.glas-javnosti.rs>)

Ослободилачка војска Косова (ОВК) претстављала је Албанску терористичку и паравојну организацију основану 1994. године, која је за циљ имала независно Косово и стварање

„Велике Албаније“. За постизање свог циља користили су се свим могућим средствима. Оснивач и вођа ове организације био је Адем Јашари, а након његове смрти на његово место долази Хашим Тачи. ОВК је постала савезник НАТО пакту. Ослободилачка војска Косова вршила је нападе над српским цивилима на Косову и Метохији, како пре доласка НАТО пакта, тако и након доласка. Припадници ОВК информисали су НАТО снаге о циљевима који су бомбардовали на Косову и Метохији.

За време НАТО агресије која је трајала 78 дана и непрекидних напада на српску војску, полицију али и цивилно становништво, нанета је несагледива и ненадокнадива штета како материјална тако и нематеријална, инфраструктури, привредним објектима, здравственим и школским установама, црквама, манастирима и многим другим културно-историјским споменицима. Сматра се да је живот изгубило око 3.500 људи. Током рата, са подручја Косова и Метохије избегло је неколико стотина хиљада Албанаца.

Велики број аутора сложио се да је НАТО бомбардовање било нелегално, што произилази из тога да је противно међународном праву. 23. марта 1999. године, тадашњи премијер СРЈ објавио је непосредну ратну опасност. „Генерални секретар НАТО Хавијер Солана издао је касно синоћ, после састанка Савета НАТО, наредбу за бомбардовање војних циљева у Југославији“. (<http://arhiva.glas-javnosti.rs>)

Дан касније, 24. марта 1999. године у 19:41 часова НАТО пакт отпочео је ваздушне нападе на СРЈ. У Југославији је проглашено ратно стање. Овим бомбардовањем повређена је и Женевска конвенција с обзиром на чињеницу да су безбедносне снаге НАТО користиле муницију са осиромашеним уранијумом као и касетне бомбе за гађање цивила.

И дан данас, двадесет и више година касније, еколошке последице коришћења овог оружја и муниције са осиромашеним уранијумом нису ишчезле. У Републици Србији, од 1999. године до данас, дошло је до великог пораста оболевања становника од малигних болести, као и великог броја деце. У марту 2018. године именована је Комисија за испитивање последица НАТО бомбардовања 1999. године. До данас још увек не постоји званични извештај ове Комисије.

Битка која је у ширем кругу означена као најжешћа и најкрвавија битка Српског народа у 20. веку јесте Битка на Кошарама. Трајала је 67 дана, од 9. Априла до 10. јуна 1999. године. Ово је била битка између припадника југословенске војске и ОВК која је имала подршку регуларне Војске Албаније, НАТО авијације и припадника француске Легије странаца. Борба је вођена око граничног прелаза Раша Кошарес између СРЈ и Републике Албаније. Караула Кошаре налазила се на само 200 метара од границе. У бици на Кошарама погинуло је 108 припадника војске СРЈ, а велики број њих је рањен и остао са трајним последицама и инвалидитетима.

Рат је завршен 10. јуна 1999. године, потписивањем Кумановског споразума, чија је најзначајнија одредница подразумевала повлачење Војске Југославије и Полиције

Републике Србије са Косова и Метохије у периоду од 11 дана, као и усвајање Резолуције 1244 Савета безбедности Уједињених нација, чија је суштина да Косово и Метохија остају у саставу Савезне Републике Југославије и успоставља се Привремена административна мисија Организације Уједињених Нација на Косову и Метохији. (УНМИК).

1.3. Мартовски погром 2004. године

Присуство међународних снага и институција међународне управе на Косову и Метохији од 10. јуна 1999. године није решило проблем јужне српске покрајине. Од краја НАТО бомбардовања па до мартовског погрома а и после њега, преостало српско становништво на Косову и Метохији било је приморано да напушта своја огњишта, имовина и културна баштина им је уништана, манастири, цркве и гробља паљени и скрнављени. У периоду од пет година, до мартовског погрома са територије Косова и Метохије изгнано је више од 220 хиљада Срба и другог неалбанског становништва, а 120 хришћанских светиња је уништено. (<https://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/19988>)

Мартовски погром организовали су припадници ОВК и албански екстремисти. Погром је трајао од 17. марта 2004. до 19. марта 2004. године. Масовни напади на Србе дешавали су се дуже од 70 сати. У том периоду, са Косова и Метохије прогнано је више од четири хиљаде Срба од којих се велика већина није вратила на своја огњишта, убијено је осморо а око 170 рањено. (Министарство културе Владе Републике Србије и Музеј у Приштини, 2004.)

Мартовском погрому претходили су бројни инциденти, убиства, отмице и уништавања имовине уз присуство међународних снага које ипак нису омогућиле постојање и функционисање мултиетничког друштва. Присуство међународних снага ОУН на Косову и Метохији није се показало као адекватно решење. Као главни повод овог погрома наводи се вест о давлеењу тројице дечака албанске националности у реци Ибар за шта су и албански и светски медији оптужили Србе.

17. марта у Косовској Митровици која је подељена на јужни и северни део почели су интензивни напади албанских екстремиста из јужног ка северном делу Митровице. Сукобили су се са припадницима КФОР-а, УНМИК-а, полиције и косовске полиије. Насиље се ширило изузетно брзо и за неколико сати на десетине хиљада Албанаца напало је десетине српских села, насеља и зграда у којима су Срби живели у већини.

18. марта групе Албанаца наставиле су са протеривањем, паљењем и уништавањем свега што је српско.

19. марта, напади су јењавали, дешавали су се местимично.

У овом мартовском нападу, етнички је потпуно очишћено 6 градова и 9 села, спаљено, срушено и уништено 935 српских кућа, 35 споменика и цркава.

Јасно је да се ради о организованом и намерном рушењу споменика и светиња, чији је циљ да се избрише сваки траг о постојању хришћанске цивилизације и културне баштине Србије на том делу српске и европске територије који се налази под привременом управом Мисије УН. (Министарство културе Владе Републике Србије и Музеј у Приштини, 2004.)

„Не постоји место у свету, ни историјски моменат у времену где је један народ толико светиња изгубио за само два дана.” Владика Артемије

2. Безбедност Републике Србије

Безбедност је творевина настала у времену када и човек. Безбедност представља услов опстанка и развоја, како друштва, односно државе тако и појединца. Безбедност и угрожавање (небезбедност) су обрнуто сразмерне, што значи да, кад јача безбедност, слаби небезбедност и обрнуто, при чему идеална максимална стања безбедности и небезбедности практично не постоје. (Стајић, 2013). У пракси је једино могуће успоставити одређени ниво толерантности између безбедности и угрожавања, који се постиже деловањем система безбедности и безбедносне политике.

Развијање демократије у унутрашњим односима и јачање европске спољно политичке оријентације представљају темељ на којем Република Србија гради своје односе са другим државама и доприноси међународном миру и стабилности. (Драгишић, 2011)

Организација система безбедности зависи од виталних интереса државе, који се штите деловањем тог система, због чега се систем безбедности и ствара. Интереси Републике Србије произилазе из највиших друштвених вредности утврђених Уставом Републике Србије.

Република Србија основним националним вредностима сматра, пре свега:

- независност,
- суверенитет и територијални интегритет,
- слободу,
- једнакост,
- изградњу и очување мира,
- владавину права,
- демократију,
- социјалну правду,
- људска права и слободе,
- националну, расну и верску равноправност и равноправност полова,
- неповредивост имовине и
- очување животне средине. (Стратегија националне безбедности Републике Србије, 2009.)

Основна претња безбедности Републике Србије је покушај отцепљења територије Аутономне Покрајине Косово и Метохија. Непоштовање основних људских права, пораст организованог криминала, уништавање приватне имовине и скрнављење светиња и другог културно-историјског наслеђа српског народа као и отежан процес повратка прогнаних, избеглих и интерно расељених лица ову територију претварају у главни извор нестабилности у Републици Србији.

Такође, на целокупну безбедносну ситуацију у Републици Србији значајно утичу последице вишегодишњег грађанског рата који се одвијао на простору бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, последице НАТО бомбардовања 1999. године и проблеми транзиције.

2.1. Појам националне безбедности Републике Србије

Термин „национална безбедност“ први пут је употребљен 1943. године у делу Волтера Липмана *U.S. Foreign Policy*, али је тек након Другог светског рата ушао у ширу употребу и везиван је за заштиту интегритета савремених држава. „Систем националне безбедности“ настао је повезивањем појмова „национална безбедност“ и „систем“, са свим карактеристикама друштвеног система усмереног ка очувању интегритета суверених држава. (Драгишић, 2011)

Неки аутори праве разлику између националних безбедносних система и националних одбрамбених система, подразумевајући под првим јамчење сигурности држави, друштву и појединцу првенствено од унутрашњих безбедносних претњи, док се под националним одбрамбеним системом подразумева одбрана државе од оружане агресије и напада споља.

Национална безбедност се мора посматрати кроз призму националног интереса јер она представља способност контроле домаћих и страних услова које јавно мњење у датој заједници сматра неопходним за уживање свог сопственог самоопредељења или аутономије, просперитета и благостања. (Maier, 1993)

Под појмом национална безбедност се подразумева жељено стање заштићености државе које се постиже елиминисањем претњи и ризика по виталне вредности државе. Она подразумева стање у којој држава сматра да јој не прети војни напад, политички притисак или економско угрожавање споља као ни екстремни политички, економски, идеолошки, верски или културни атак изнутра, тако да држава може нормално да се развија самостално или у заједници са другим државама. (Стајић, 2009)

Унапређење демократских процеса и европске спољнополитичке оријентације Републике Србије јачају њену међународну позицију и позитивно утичу на унапређење политике сарадње и јачања мера поверења у региону. У складу са тим, политика безбедности Републике Србије чини је значајним чиниоцем регионалне безбедносне сарадње и поузданим партнером међународне сарадње. (Драгишић, 2011)

3. Изазови, ризици и претње безбедности Републици Србији

У савременом свету, дошло је до појављивања нових безбедносних изазова, ризика и претњи. Безбедност се из претежно војне сфере проширује и на друге области, а пре свега на енергетску, еколошку, економску, социјеталну. Након окончања хладног рата, вероватноћа да се догоди велики конвенционални конфликт је опала, али се свет суочава са повећаним ризиком од етничког, религиозног и секташког сукоба, као и са различитим унутрашњим проблемима безбедности. (Стајић, 2013)

Изазови, ризици и претње којима се угрожава безбедност Републике Србије су сложеног карактера и могу се испољавати не само на националном нивоу него и на регионалном и глобалном. Главни критеријум у разматрању и навођењу безбедносних изазова, ризика и претњи јесте тежина последица по безбедност Републике Србије које би могле да настану њиховим испољавањем.

Безбедносни изазови, ризици и претње Републике Србије наводе се у Стратегији националне безбедности Републике Србије, која је усвојена у априлу 2009. године. Сам појам „стратегија националне безбедности“ може се дефинисати као „целовит и релативно трајан програм, чијом реализацијом треба да се оствари спољна и унутрашња безбедност државе, у миру и рату, кроз ефикасно решавање безбедносних изазова, ризика и претњи, ради заштите слобода, имовинске сигурности, права грађана и демократских тековина“. (Ковач, 2003)

У Стратегији националне безбедности се наводе следећи безбедносни изазови, ризици и претње Републици Србији:

- опасност од оружане агресије,
- сепаратистичке тежње,
- противправно једнострано проглашена независност Косова и Метохије,
- тероризам,
- пролиферација оружја за масовно уништење,
- национални и верски екстремизам,
- организовани криминал,
- корупција,
- проблеми економског развоја Републике Србије,
- неравномеран привредни и демографски развој Републике Србије,
- нерешен статус и тежак положај избеглих, прогнаних и интерно расељених лица,
- неконтролисано трошење природних ресурса и угрожавање животне средине,
- деструктивно деловање појединих верских секти и култова, итд.

3.1. Сепаратистичке тежње

Сепаратистичке тежње наводе се у Стратегији националне безбедности као безбедносни изазов, ризик и претња. Сепаратистичке тежње појединих националистичких и верских екстремистичких група представљају извор сталног безбедносног ризика и директну претњу територијалној целовитости Републике Србије. Ове тежње у региону су по својој тежини и сложености једна од већих реалних безбедносних претњи по унутрашњу стабилност и безбедносно стање држава у региону.

Албанска национална мањина упорна је у настојању да отцепи Аутономну покрајину Косово и Метохију од Републике Србије, којој припада, и да на тој територији оформи тзв. Републику Косово. Нелегалним проглашењем такозване државе Косово, односно противправним и једностраним проглашењем независности Косова и Метохије, ова тежња је остварена.

Такозвану Републику Косово признало је око 90 држава, међу којима се налазе и водеће државе света, Сједињене Америчке Државе, Немачка, Француска, Велика Британија, као и све државе Западног Балкана изузев Босне и Херцеговине, већина чланица Европске уније и НАТО савеза. Признавање ове такозване државе од стране појединих држава у окружењу и свету неповољно се одражава на јачање мера поверења и сарадње, те успорава процес стабилизације на овим просторима.

Савремена научна разматрања показују да се Албанци и њихови екстремисти неће задовољити одвајањем Косова и Метохије од Републике Србије, већ ће у првој фази настојати стварање „Великог Косова“, јер су кроз најновију историју јавно изражене експанзионистичке тежње косовских албанаца према:

- Југоистоку Србије (Медвеђа, Бујановац, Прешево) у оквирима пројекта „Дарданија“
- Косову и Метохији у оквиру пројекта „Независно Косово“;
- Црној Гори (Плав, Гусиње, Бар, Сутоморе, Улцињ) у оквиру пројекта „Малесија“
- Западној Македонији у оквиру пројекта „Илирија“;
- Северној Грчкој у оквиру пројекта „Епир“. (Гаџиновић, 2017)

Сепаратизам према Политичкој енциклопедији представља „друштвени покрет за одвајањем једне групе од шире заједнице, било у сврху прикључења другој заједници или потпуног осамостаљења“. (Политичка енциклопедија, 1975)

Као узрок настанка сепаратизма наводе се етничка и верска шареноликост, распади појединих држава, појава национализма и партијског плурализма.

3.2. Противправно једнострано проглашена независност Косова и Метохије

Противправно једнострано проглашена независност Косова и Метохије представља највећу и најопаснију претњу безбедности Републике Србије. Наметање једностраног решења које је у супротности са Повељом УН и међународним правом доприноси да ова територија остане дуготрајан фактор нестабилности у региону.

17. фебруара 2008. године, парламент Косова је унилатерално, односно једнострано донео декларацију о независности Косова, проглашавајући тиме Косово за независну и суверену државу. На седници косовског парламента било је 109 гласова за. Влада Републике Србије, исте вечери је одбацила ту одлуку као једнострану противправни акт привремених институција самоуправе у Приштини. (<https://www.srbija.gov.rs>)

Истог дана, САД су прихватиле ову одлуку косовског парламента, док је Руска Федерација оштро осудила ову једнострану одлуку и сазвала хитну седницу Савета безбедности УН. На овој седници Русија је заузела чврст став и захтевала поштовање Резолуције 1244 Савета безбедности УН, према којој Аутономна Покрајина Косово и Метохија остају у саставу Републике Србије, односно Републици Србији се признаје пуни суверенитет и територијални интегритет. На страни Републике Србије, са Русијом била је Кина, док су САД и неке земље Европске уније биле на супротној страни и од почетка подржавале ову једнострану и противправну одлуку привремених институција Косова.

Прва земља која је званично признала независност Косова била је Костарика, која је то урадила још 17. фебруара, а потом и Авганистан. Сутрадан 18. фебруара 2008. Званично признање су објавиле и САД, Француска, Уједињено Краљевство, Албанија и Турска. (<https://sr.wikipedia.org>)

Због неадекватног поштовања људских и мањинских права и заштите српског и другог неалбанског становништва, због нерешавања питања повратка прогнаних и интерно расељених лица и децентрализације Косова и Метохије долази до неповољног развоја стања безбедности и примене „Свеобухватног предлога за решење статуса Косова“ (Ахтисаријев план), који може да изазове ескалацију сукоба и насиља на Косову и Метохији.

Ахтисаријев план није прихваћен у Савету безбедности УН, а ни од стране Републике Србије. Ово Решење Мартија Ахтисарија састоји се од главног дела у коме има 14 чланова који успостављају кључне принципе и 12 анекса којима се ти принципи разрађују. Према плану Мартија Ахтисарија „Косово ће бити мултиетничко друштво, које ће управљати само собом демократски и уз пуно поштовање владавине закона, највиших међународно

признатих стандарда људских права и основних слобода, и које промовише мирну и просперитетну егзистенцију свих својих становника.“ (<http://www.spc.rs>)

Да сукоби на територији Косова и Метохије постану изузетно велика претња безбедности Републици Србији и фактор нестабилности у региону доприноси и формирање паравојних, тзв. Косовских безбедносних снага, које представљају озбиљну претњу постојећем режиму регионалне контроле наоружања и угрожавају равнотежу у региону.

Власти на Косову и Метохији настоје да се Косово као независна држава учлани у што више међународних организација, нарочито оних које припадају „породици Уједињених нација“. За дванаест година, од како је проглашена противправна независност Косова, тзв. Република Косово учланила се у следеће међународне организације:

- Светска банка (WB)
- Међународни монетарни фонд (IMF)
- Европска банка за обнову и развој (EBRD)
- CEFTA
- Светска царинска организација (WCO)
- Међународна федерација фудбалских асоцијација (FIFA)
- Унија европских фудбалских асоцијација (UEFA)
- Олимпијски комитет. (<https://www.slobodnaevropa.org>)

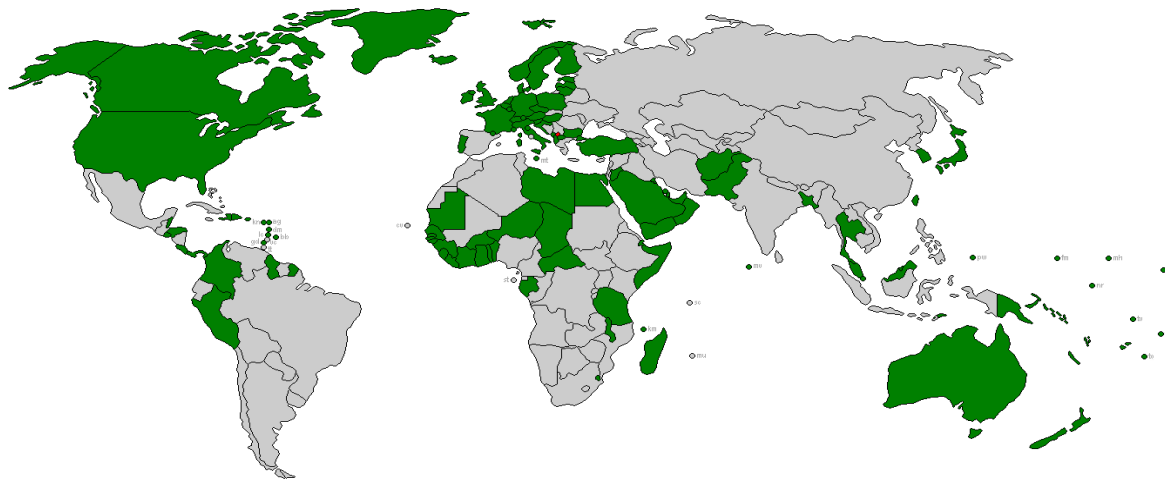
Својом кампањом коју води, Република Србија успела је да спречи Косово да се учлани у UNESCO (Организација Уједињених нација за просвету, науку и културу) и Интерпол (Међународна организација криминалистичке полиције). Изузетно је изражено и настојање да се преузме контрола над богатом српском историјском, културном и духовном баштином на Косову и Метохији као и преузимање власништва над великим бројем објеката и другим културно-историјским наслеђем Републике Србије. Тзв. Република Косово није члан Уједињених нација, Европске уније, Светске здравствене организације, Савета Европе и Светске трговинске организације. (<https://www.slobodnaevropa.org>)

Насилно отцепљење Косова и Метохије од Републике Србије које је у супротности са Уставом и међународним правом мења интегрални капацитет безбедности Балкана. Кршењем резолуције 1244 Савета безбедности УН и Кумановског споразума, у још већој мери се игноришу права која проистичу из Повеље УН, док се истовремено подржава и легализује примена међународног тероризма према српском народу и свему што је српско. Република Србија, поштујући основне принципе из Повеље УН и свој Устав има право али и обавезу да заштити и брани свој суверенитет и територијални интегритет.

Изражавајући спремност да и у ситуацији у којој се угрожава њен суверенитет и територијални интегритет, Република Србија допринесе очувању мира и мирном

решавању овог проблема, Народна Скупштина Републике Србије је 26. децембра 2007. године донела Резолуцију Народне Скупштине о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије. У овој Резолуцији се наводи да „Народна скупштина констатује да се неке западне државе оштро противе наставку преговора о будућем статусу Косова и Метохије, што је онемогућило Савет безбедности да пронађе компромисно решење овог питања. Ове државе охрабрују албанске представнике на Косову и Метохији да прогласе независност покрајине и прете Републици Србији признањем овог противправног чина“. Што се и догодило 2 месеца касније. (Резолуција Народне Скупштине о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије, 2007.)

Противправно и једнострано проглашену Републику Косово, од дана проглашења 17. фебруара 2008. године до данас признало је 92 државе света. (Слика 1). Међу тим државама налазе се чланице Уједињених нација, Европске Уније, чланице НАТО савеза као и Организације исламске кооперације. Међу државама које су признале Косово као независну државу су САД, Немачка, Велика Британија, Француска, Албанија, Турска, Аустралија, Швајцарска, Бугарска, Шведска, Италија, Јапан, Колумбија, Авганистан, Црна Гора, Северна Македонија итд. У окружењу све државе су признале независност Косова осим Босне и Херцеговине и Румуније.

Слика1-Државе које су признале независност Косова

Република Србија је покренула кампању повлачења признања независности Косова 2017. године. Кампању је у име Републике Србије водио Ивица Дачић, тадашњи министар спољних послова. Према подацима Канцеларије за Косово и Метохију, 18 држава је повукло признање независности од 2017. до 2020. године. Државе које су повукле признање независности Косова: Сао Томе и Принципе, Суринам, Гвинеја Бисао, Бурунди, Папуа Нова Гвинеја, Либерија, Мадагаскар, Науру, Централно афричка република, Того,

Гренада, Унија Комора, Сијера Леоне, Палау, Лесото, Гана, Соломонска острва и Комонвелт Доминика.

Деведест осам држава није признало независност Косова, укључујући у тај број и државе које су повукле признање и државе које нису пуноправне чланице УН (Палестина и Света Столица). Неке од држава које не признају независност Косова су: Грчка, Кипар, Шпанија, Словачка, Израел, Сирија, Ирак, Иран, Боцвана, Руанда, Русија, Кина, Индија, Куба, Аргентина, Уругвај, Чиле, Украјина, Туркменистан, Никарагва итд. Од држава у окружењу једино Босна и Херцеговина, и то захваљујући српском члану председништва, није признала независност Косова и Метохије. Наравно, подразумева се да Влада Републике Србије не признаје Косово као независну и суверену државу.

Република Србија нема никакав вид суверености на подручју Косова и Метохије већ настоји да нормализује односе са Владом Косова у складу са Бриселским споразумом. Овај споразум потписан је од стране Ивице Дачића, у име Републике Србије и председника владе самопроглашене Републике Косово, Хашима Тачија у Бриселу 2013. године и предствала први споразум о принципима који регулишу нормализацију односа између Београда и Пришине. Бриселским споразумом уговорено је формирање Заједнице српских општина, постојање једино Косовских полицијских снага, интеграција судске власти у оквиру Косовског система, расписивање избора на целокупној територији Косова, односно и у северном делу у складу са косовским правилима и законима, као и да ове две стране неће блокирати једна другу на путу ка ЕУ. (<https://www.srbija.gov.rs/specijal/283757>)

Овим споразумом повређује се Устав Републике Србије и Резолуција 1244 Савета безбедности УН. Према речима доктора правних наука и редовног професора на Правном факултету Београдског универзитета, Косте Чавошког: „ Одрицањем од Косова и Метохије није погажен само Устав Србије, већ и све оно што су наши преци чинили од 1912. године до данас. Успостављањем царине на административној линији са Косовом, властодршци у Београду су погазили Устав и починили проклетство, што је велико кривично дело“. (Чавошки, 2013)

3.3. Организовани криминал

Организовани криминал представља негативну друштвену појаву, која се јавља у свим земљама света, а данас у савременом свету изражава тенденцију повећања. Може се рећи да организовани криминал представља једну од најсложенијих и најопаснијих претњи за економску и социјалну стабилност као и националну безбедност држава. У прошлости је главни разлог бављења организованим криминалом био стицање новца, а данас је то моћ,

односно заузимање положаја и утицаја у друштву које се не може стећи у нормалним друштвеним процесима. (Стајић, 2013)

Организовани криминал је присутан у готово свим сферама друштвеног и јавног живота. Јавља се не само унутар неке земље него и на међународном плану, тзв. транснационални организовани криминал. Постоји велики број његових дефиниција. Једна од њих јесте и дефиниција коју су дале Уједињене нације 1990. године према којој „Појам организовани криминал обично упућује на комплексне криминалне активности великог обима, које изводе чврсто или лабаво организовани колективитети и које су усмерене на успостављање, снабдевање и експлоатисање илегалних тржишта, на рачун друштва. Такве операције се обично изводе са немилосрдним кршењем закона и често укључују и прекршаје усмерене против личности, укључујући претње, застрашивање и физичко насиље“. (<http://bezbednosnikonsultant.com/organizovani-kriminal-pojam-i-definicija>)

Анализом бројних дефиниција организованог криминалитета, утврђено је једанаест најважнијих особина организованог криминалитета, и то: хијерархијска уређеност, стицање профита криминалном делатношћу, употреба силе/претње, коришћење корупције ради стицања имунитета, илегално задовољење одређених потреба становништва, монопол на одређеним тржиштима, ограничено чланство, идеолошко неприпадање, специјализација, тајно деловање групе (закон ћутања), свеобухватно планирање. (Albanese, 2004)

На простору Републике Србије а посебно на територији Косова и Метохије, организовани криминал нарочито се изражава у областима недозвољене трговине наркотицима, илегалне трговине људима и људским органима и илегалних миграција, као и у економско-финансијској сфери, пролиферацији конвенционалног оружја и оружја за масовно уништавање.

Велико повећање организованог криминала на подручју Косова и Метохије повезује се са Ослободилачком војском Косова (ОВК). У једном часопису, 2000. године објављен је чланак управо о повезаности организованог криминала и ОВК у којем се тврди да припадници ОВК не кријумчаре дрогу али да финансијски зависе од оних који се тиме баве. Осим шверца наркотика, велике организоване криминалне групе на Косову и Метохији баве се и илегалном трговином оружја, украдених аутомобила као и кријумчарењем белог робља и препродајом људских органа. (Влада Републике Србије, 2003.)

Такође, лак начин зараде представља и протеривање српског и другог неалбанског становништва са Косова и Метохије, након чега следи продавање тих напуштених пољопривредних имања, станова и других некретнина. Новцем који се стиче на овај начин, исплаћују се дугови снабдевачима оружјем као и плате војницима, при чему се организовани криминал на Косову и Метохији поново доводи у тесну везу са ОВК.

Већина криминалних делатности на Косову и Метохији, врши се унутар породичних кланова који контролишу одређени део територије. Кланови су повезани и остварују чврсту сарадњу са сличним криминалним групама из других европских држава, пре свега из Турске, Албаније и Бугарске, с обзиром да територије ових земаља представљају главне правце преко којих се одвија кријумчарење. (Влада Републике Србије, 2003.)

Нелегална трговина наркотицима која се извршава на територији Косова и Метохије један је од узрока укупног пораста шверца наркотика на Балкану. Недостатак полиције и правосуђа, неприступачни терени и сиромашна економија, територију Косова и Метохије чини идеалним подручјем за трговину дрогом.

Република Србија је 2000. године потписала Конвенцију Уједињених нација против транснационалног организованог криминала и допунских Протокола. Сврха ове Конвенције јесте да се на ефикаснији начин унапреди сарадња у погледу спречавања и борбе против транснационалног организованог криминала. Група за организовани криминал је група коју чине три или више лица, постоји у одређеном временском периоду и делује споразумно ради чињења једног или више тешких злочина или кривичних дела, а све то зарад посредне или непосредне финансијске или неке друге материјалне користи. (<http://www.tuzilastvorz.org.rs>)

3.4. Тероризам

Тероризам, као и организовани криминал, представља веома озбиљну безбедносну претњу која је данас заступљена у свим земљама, односно може се рећи да ниједна држава на свету није имуна на тероризам. Тероризмом се угрожава како унутрашња безбедност, тако и међународна. Овај облик насиља био је присутан у готово свим епохама људског друштва, почевши од најраније историје.

Термин „тероризам“ употребљава се од пада великог вође Француске револуције Робеспјера 1794. године, али се његова употреба посебно интензивирала након терористичких напада на САД, тачније Њујорк и Вашингтон септембра 2001. године.

Постоји мноштво различитих дефиниција тероризма, једна од њих јесте и дефиниција Војина Димитријевића. Према његовој дефиницији, тероризам се дефинише као акт физичког насиља, чији је предмет изабран тако да изазива јаке психичке реакције, у првом реду страх, код ширег круга људи, у нади да ће они помоћи да се одржи или промени понашање које је важно за постизање политичког циља, ако такав акт није оправдан општим интересима који су одређени независно од њега и ако није извршен по правилима која се уобичајено примењују на друштвене видове вршења власти. (Стајић, 2013)

Узроци и мотиви тероризма као и његове дефиниције су бројни. Неки аутори као мотиве тероризма наводе идеолошки и верски мотив, психолошки мотив, сепаратизам, ослобађање од окупаторске силе, замена за рат, промена државног и друштвеног уређења итд. Најчешћи објекти напада тероризма су људи и витални интереси неке државе. Супротстављање тероризму је начин заштите основних људских вредности, управо због тога што су основни и најчешћи објект терористичких аката људи. Терористички акт не постоји без:

- Употребе физичког насиља,
- Политичког карактера активности,
- Изазивања страха и других психичких реакција,
- Очекиваних ефеката и реакције
- циљног, планираног и организованог деловања. (Ковачовић, 1992)

У Стратегији националне безбедности Републике Србије, тероризам се наводи као један од највећих ризика и претњи по глобалну, регионалну и националну безбедност. По свом обиму, савремени тероризам је глобалан и повезан са насилним верским екстремизмом. Република Србија може бити мета терористичких напада, како директно тако и коришћењем њене територије за припрему и извођење терористичких акција у другим земљама. Са становишта безбедносних изазова, ризика и претњи са којима се Република Србија суочава, нарочито је значајна повезаност тероризма са свим облицима организованог, трансационалног и прекограничног криминала. (Стратегија националне безбедности Републике Србије, 2009)

Република Србија може бити нападнута од стране међународне терористичке мреже, али највећу опасност за њу представљају албанске терористичке групе које су спремне да изврше терористичке нападе на Републику Србију, у случају да се ситуација у вези са противправним проглашењем независности Косова и Метохије одвија неповољно по њих и њихове интересе, како би приморали власт Републике Србије да призна независно Косово. (Влада Републике Србије, 2003)

Ослободилачка војска Косова - ОВК основана је 1994. године а у јавност се појављује први пут 1996. године. Постоје мишљења да је место стварања ове организације била Швајцарска. Ова организација представљала је албанску терористичку и паравојну организацију, која је за циљ и задатак имала да оружаним путем обезбеди стварање Републике Косово. Уз помоћ Албаније, оспособљено је неколико хиљада терориста. Оснивач и вођа ОВК био је Адем Јашари до своје смрти 1998. године, када је на његово место дошао Хашим Тачи па све до распуштања ове организације 1999. године, садашњи председник једнострано проглашене независне Републике Косово. Међу припадницима ОВК били су и бивши војници ЈНА, албански емигранти из САД, Немачке, Швајцарске, Хрватске итд. У саставу ОВК нашао се и велики број страних терориста, неке су њихове владе припремале за нападе против Срба, и ту је у питању међународни тероризам на

Косову и Метохији, а са друге стране било је и оних чије владе нису знале за њихов одлазак у ОВК, тако да је присутан и транснационални тероризам. ОВК је имао највећи број припадника у време НАТО агресије над Републиком Србијом, 1999. године, када је окупаљала око двадесет хиљада добро обучених припадника. ([https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Ослободилачка војска Косова](https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Ослободилачка_војска_Косова))

Готово све терористичке организације у свету, већим делом се финансирају из криминалних извора, односно од илегалне трговине дрогом, илегалног промета оружја, људи, украдених аутомобила итд. Такав начин финансирања примењивала је ОВК, као што то и данас чине вође Албанске националне армије - АНА. АНА је терористичка организација формирана крајем 1999. године, која је интензивирала оружане активности у Македонији, на Косову и Метохији и југу Србије, током 2002. године. (Влада Републике Србије, 2003)

Оснивање терористичке организације АНА било је доста лакше јер су њено језгро чинили бивши припадници ОВК, који су били спремни да доврше раније постављене циљеве као и етничко чишћење Косова и Метохије и других, наводно, албанских територија. Обе ове терористичке организације функционишу готово исто, користећи сличне методе деловања, обучавања својих припадника, начине за набављање оружја као и исте банковне рачуне и разне криминалне активности преко којих се обезбеђује велики део средстава финансирања ових организација. Такође, значајан део финансијских средстава обезбеђује се преко бројних донација богатих Албанаца из иностранства. (Влада Републике Србије, 2003)

Осим на Косову и Метохији, албански тероризам присутан је још и у општинама Бујановац, Прешево и Медвеђа. За ове три општине користи се израз „Прешевска долина“ од стране Албанаца. У прве две општине становништво претежно чине Албанци, док је у Медвеђи становништво углавном српско. Ослободилачка Војска Прешева, Медвеђе и Бујановца – ОВПМБ, основана крајем 1999. године ради покретања и извршења оружане акције на територији југа Србије и западне Македоније. Један од главних мотива оснивања ове организације јесте био и велики број незапослених припадника ОВК, као и етнички и сепаратистички мотиви. (Влада Републике Србије, 2003)

И дан данас постоје јавне претње да ће се припадници АНА ангажовати на „успостављању суверенитета Косова“ што потврђују извршавањем оружане напада у северном делу Косовске Митровице који је насељен претежно српским становништвом. Њихово деловање знатно је олакшано неадекватним деловањем међународних снага. Ту су, такође, и провокативни захтеви албанских екстремиста са територије општине Бујановац и Прешево за повлачењем војних и полицијских, односно жандармеријских снага Србије из тих општина.

Влада Републике Србије у борби против тероризма, 2017. године, донела је Националну стратегију за спречавање и борбу против тероризма за период 2017-2021. године. У овом документу, наводи се да је претња Републици Србији од тероризма реална, што се манифестује у спознаји да унутар земље, као и у окружењу постоје лица и групе способни и вољни да припреме, организују и спроведу терористичке нападе на одређене мете у Републици Србији. (Национална стратегија за спречавање и борбу против тероризма, 2017)

Приликом процењивања угрожености безбедности Републике Србије тероризмом албанских екстремиста треба имати у виду и њихову вишеструку повезаност са бошњачким екстремистима у Рашкој области и Босни и Херцеговини, с обзиром да их на насиље покреће иста идеологија (цихад). (Стојановић, 2016)

3.5. Нерешен статус и тежак положај избеглих, прогнаних и интерно расељених лица

Интерно расељена лица представљају појединце или групе људи који су принуђени да напусте своје домове и завичаје услед оружаног сукоба или да би спречили последице оружаног сукоба, ситуације општег насиља, а који нису прешли међународно признату државну границу. Избеглички статус важи до тренутка док лице не добије ново место пребивалишта. (<https://kirs.gov.rs>)

Нерешен статус и тежак положај избеглих, прогнаних и интерно расељених лица са територија Републике Хрватске, Босне и Херцеговине и Аутономне Покрајине Косова и Метохије, спора реализација њиховог повратка и негарантовање безбедног опстанка, као и нерешавање судбине несталих са тих простора, отежавају нормализацију односа на простору некадашње СФРЈ и претстављају потенцијални извор нестабилности у региону. Поред тога што ово питање представља проблем по унутрашњу безбедност Републике Србије, оно знатно отежава и сарадњу Републике Србије са земљама у окружењу. (Стратегија националне безбедности Републике Србије, 2009)

Са територије Аутономне Покрајине Косова и Метохије интерно расељивање одвијало се у два таласа. У периоду од 1999. године до Мартовског погрома 2004. године исељено је и прогнано око 220 хиљада Срба и другог неалбанског становништва. А за време Мартовског насиља протерано је још око 4 хиљада Срба, спаљено и срушено више од 900 кућа, уништено и скрнављено 35 споменика и цркава. Према етничкој структури интерно расељених лица, на првом месту су Срби, затим Роми, а на трећем месту Црногорци. (<http://arhiva.kirs.gov.rs>)

На публикацији Комесаријата за избеглице и миграције Републике Србије (КИРС), о стању и потребама интерно расељених лица са Косова и Метохије, у мају 2018. године,

изнети су подаци да на територији Републике Србије живи 199.584 интерно расељених лица са Косова и Метохије од чега су 68.514 лица, односно 16.644 породице у стању потребе – немају одговарајуће стамбено решење и адекватне приходе којим би могли себи такво решење да обезбеде. За решавање стамбеног питања ових породица, предвиђа се да је потребно више од 280 милиона евра. (<http://arhiva.kirs.gov.rs>)

Осим са територије Аутономне Покрајине Косово и Метохија, у Републици Србији, присутан је и велики број избеглих, прогнаних и интерно расељених лица са подручја Хрватске и Босне и Херцеговине, који су дошли у периоду великих грађанских ратова у Босни и Херцеговини 1992-1995. и у Хрватској 1991-1995. године.

Влада Републике Србије у претходних 20 година ради на решавању проблема интерно расељених и избеглих лица са простора бивше Југославије, што се манифестује доношењем Националне стратегије за решавање питања избеглица и интерно расељених лица из 2002. године, затим Националне стратегије за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2011. до 2014. године, као и доношењем 2015. Године, Националну стратегију за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2015. године до 2020. године.

Велики проблем у погледу повратка интерно расељених лица на своја огњишта јесте имовинско питање, односно домови који су напуштени у процесу расељавања. Велики проценат те имовине је преузет без икаквог правног основа или пак спаљено, уништено и оштећено. Занемарљив је број оних који су остварили своје право на повратак, несметано располагање имовином, недискриминацију и слободан приступ политичким, социјалним и економским правима на подручју Косова и Метохије.

4. Заштита и очување суверености, независности и територијалне целовитости Републике Србије

Да би држава уопште постојала мора у свом саставу да има три главна елемента, а то су простор, становништво и власт. Уколико су ови елементи раздвојени, можемо рећи да држава уопште и не постоји. Главне карактеристике савремених националних држава јесу територијални интегритет и суверенитет. У вези са тим, под интегритетом сматрамо територијалну целовитост и недељивост одређене земље, а под суверенитетом способност легитимне, односно државне власти да има врховни ауторитет на одређеној територији и над одређеним становништвом.

Данас, свет се све више хвата у кошпац са изазовима и опасностима који се јављају као последица грубог кршења Повеље УН и општеприхваћених норми међународног права. Нарочито велики проблем, представља мешање у унутрашња питања суверених држава. Давање подршке стварању нових држава на територији суверених држава такође у великој мери доприноси угрожавању безбедности како у региону, тако и у свету.

Национални интереси Републике Србије засновани су на универзалним вредностима, а одбрамбени интереси на националним интересима. Заштита и очување националних интереса представља главни циљ који се остварује преко система националне безбедности, а који је са друге стране зарад тога и организован.

Као своје основне националне и одбрамбене интересе, Република Србија пре свега наводи сувереност, независност и територијални интегритет. Очување и заштита суверености, независности и територијалне целовитости је задатак који Република Србија никада не сме престати да извршава.

Покушај насилног отцепљења Аутономне Покрајине Косово и Метохија, која улази у састав Републике Србије, представља највећи пробелм са којим се Република Србија суочава последњих двадесетак година. Оваквим покушајем јасно се повређује и крши Устав и територијални интегритет наше земље. Интегритет и суверенитет су појмови који су тесно повезани. Влада Републике Србије не признаје противправно једнострано проглашење независности Косова, али такође не остварује никакав вид суверености над територијом Косова и Метохије. (<https://www.srbija.gov.rs>)

Поред тога, сепаратистичке тежње, посебно заступљене код појединих националистичких и верских екстремистичких група, као и интересних организација, представљају извор сталног безбедносног ризика и директну претњу територијалној целовитости Републике Србије. Оне су у потпуности испољене на територији Аутономне Покрајине Косово и Метохија, изражене су на југу Србије, са посебним интензитетом испољавања у активностима локалних политичких, верских и културних субјеката, који

неаргументованим димензионарањем проблема мањинских и људских права у Републици Србији подстичу сепаратистичке тежње, док у осталим деловима земље, са аспекта безбедности и одбране, немају значајнији карактер. (Стратегија одбране Републике Србије, 2009)

Заштита и очување суверености, независности и територијалне целовитости представља главни услов опстанка Републике Србије као савремене државе. Очувањем ових интереса обезбеђује се несметано вршење законодавне, извршне и судске власти, чији се однос, наводи се у Уставу, заснива на равнотежи и међусобној контроли на њеној целокупној територији, као и безбедност становништва.

Народна скупштина Републике Србије је на седници одржаној 26. децембра 2007. године донела Резолуцију Народне скупштине о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије. У овој Резолуцији наводи се да: „Народна скупштина утврђује да би проглашење независности Косова, као и признање независности покрајине од стране било које државе, представљали грубо кршење међународног права, а пре свега Повеље УН, Завршног акта из Хелсинкија и Резолуције СБ УН 1244. Таквим актима и активностима били би непосредно угрожени суверенитет, територијални интегритет и уствани поредак Републике Србије“. (<http://www.mfa.gov.rs>)

Један од начина борбе за очување Косова и Метохије као саставног дела наше земље, који је преузела Република Србија, односно заштити и очување територијалног интегритета и суверенитета јесте и кампања повлачења признања независности Косова. За сада можемо рећи да је ова кампања имала успеха с обзиром да је осамнаест држава повукло признање независности Косова од 2017. године када је покренута до краја 2020. године. Поред овог Република Србија се дипломатским путем бори против уласка тзв „Републике Косово“ умноге веома значајне међународне институције и организације.

4.1. Опредељење Републике Србије да никада не призна једнострано проглашење независности Косова

Када је косовски парламент једнострано и противправно прогласио независност Косова и Метохије, 17. фебруара 2008. године, Влада Републике Србије осим што је исте вечери поништила ту одлуку, такође је и донела „Одлуку о поништавању противправних аката привремених органа самоуправе на Косову и Метохији о проглашењу једностране независности“. Овом Одлуком Владе Републике Србије, поништавају се акти и радње привремених органа самоуправе на Косову и Метохији којима се проглашава једнострана независност, јер нарушавају суверенитет и територијалну целокупност Републике Србије зајамчену Уставом Републике Србије, Повељом Уједињених нација, Резолуцијом Савета

безбедности Уједињених нација 1244 од 1999. године и другим Резолуцијама Савета безбедности као и важећим међународним правом. (<https://www.srbija.gov.rs>)

У овом Уставу Републике Србије који је усвојен и проглашен 8. новембра 2006. године, изричито се наводи да је Аутономна Покрајина Косово и Метохија саставни део територије Републике Србије и има положај суштинске аутономије у оквиру суверене државе Србије, па самим тим Република Србија има и право али и обавезу да се труди да очува и заштити свој територијални интегритет, сувереност и независност.

Република Србија настоји да се придржава свих обавеза које произилазе из Повеље УН, принципа Универзалне декларације о људским правима и Хелсиншког завршног акта.

У заштити суверенитета и територијалне целовитости, Република Србија је одлучна да употреби дипломатска, правна и сва друга легитимна средства у складу са чврстим, уставно зацртаним опредељењем да никада не призна одлуку привремених институција Аутономне Покрајине Косово и Метохија о једностраном проглашењу независности. Уважавајући интерес очувања сопственог територијалног интегритета и суверенитета, Република Србија ће спољну и безбедносну политику у највећој мери усклађивати са позицијама и деловањем ЕУ у свим најважнијим питањима глобалног, европског и регионалног карактера. (Стратегија националне безбедности Републике Србије, 2009.)

Процес придруживања Европској унији један је од приоритетних циљева спољне политике Републике Србије, на који такође у негативном смислу утиче и нерешено питање Косовско- Метохијског проблема. Због тога наша држава настоји да одбрани и очува свој уставни поредак, територијални интегритет и суверенитет уз апсолутно поштовање свих прописа и правила која проистичу на основу норми међународног права.

Албанци на Косову и Метохији све више показују незадовољство тренутним стањем, а проглашење независности није донело стварну независност –Косово је под апсолутном контролом међународне бирократије, економска ситуација је на ивици хуманитарне катастрофе, а све више се осећа деловање радикалних исламистичких фактора на Косову и Метохији. (Драгишић, 2011)

Наш познати песник, књижевник, филолог, редовни члан Српске академије науке и уметности, почасни члан Удружења за уметност, културу и међународну сарадњу „Адлигат“, Матија Бећковић, каже „ Ако Косово није наше, зашто од нас траже да им га дамо? Ако је њихово, зашто га отимају? А ако већ могу да га отму, неznam што се толико устручавају?“.

ЗАКЉУЧАК

Косово и Метохија и даље представљају спорну територију Југоисточне Европе која је још увек предмет политичког сукоба између Срба и Албанаца. Док српска страна настоји да Косово и Метохију сачува као део своје целокупне територије, с друге стране, албанци настоје да се изборе за независност Косова и прогласе Републику Косово, чиме се нарушава Устав Републике Србије, крше норме међународног права и повређује Резолуција Савета безбедности УН 1244.

Аутономна Покрајина Косово и Метохија за Републику Србију представља суштинско питање. Република Србија има како право, тако и обавезу да се бори за очување свог суверенитета, територијалног интегритета и целокупног уставног поретка.

Косовско-Метохијски проблем извор је нестабилности не само за Републику Србију него и за остале државе у региону. Самопроглашена Република Косово још дуго ће представљати негативан фактор који доприноси увећању тероризма, организованог криминала а у првом реду илегалног промета дрога и оружја, великог броја интерно расељених и прогнаних лица као и сиромаштва.

Противправно и једнострано проглашење независности Косова, наводи се као највећи изазов, ризик и претња безбедности и одбрани Републике Србије. И остали изазови, ризици и претње безбедности Републици Србији, као што су тероризам, организовани криминал, сепаратизам, национални и верски екстремизам, нерешен статус и тежак положај избеглих, прогнаних и интерно расељених лица у највећој мери везују се за територију Косова и Метохије.

Као и годинама уназад, на подручју Косова и Метохије, албанско насиње се истим интензитетом наставља над српским народом. Албанци представљају националну мањину у Републици Србији с обзиром да се бројност неке националне заједнице одређује њеном бројношћу на територији целе једне државе, а не само на одређеном делу.

Република Србија, нарочито последњих година, трпи огроман притисак од стране светских водећих сила да призна независност Аутономне Покрајине Косова и Метохије, али још увек успешно одолева признавању тог противправног акта и настоји да се свим дозвољеним средствима бори за очување своје територије која је јединствена и недељива као и државних граница одређених Уставом.

ЛИТЕРАТУРА

1. Albanese J. (2004). North American Organised Crime: *Global Crime*. New York.
2. Богдановић, Д. (1986). *Књига о Косову*. Београд: Српска Академија наука и уметности.
3. Гаћиновић, Р. (2017). *Утицај сецесије Косова и Метохије на националну безбедност РС*. Београд: Планета принт.
4. Деретић, Ј. (2005). *Срби и Арбанаси*. Београд: Народна библиотека Србије.
5. Драгишић, З. (2011). *Систем националне безбедности РС*. Београд: Факултет безбедности.
6. Здравковић, М. (2014). Велика Албанија- обликовање нове нестабилности на Балкану. У *Војном делу*. (стр. 160-185) Београд: Министарство одбране Републике Србије.
7. Илић, Ј. (1997). *Косово и Метохија изазови и одговори*. Београд: Институт за геополитичке студије.
8. Ковач, М. (2003). *Стратегијска и доктринарна документа националне безбедности-теоријске основе*. Београд: Свет књиге.
9. Ковачовић, С. (1992). *Тероризам и Југославија*. Београд: Арцаде принт.
10. Maier, C. (1993). *Peace and security for the 1990's*. Unpublished paper for the MacArthur Fellowship Program, Social Science Research Council, 12 Jun 1990. In Joseph J. Romm, *Defining National Security: The Nonmilitary Aspects*, Council of Foreign Relations. New York.
11. Милеуснић, С. (2006). Духовни геноцид – културна катастрофа: Континуитет црквено рушитељства на Косову и у Метохији. У *Срби на Косову и Метохији: Зборник радова са научног скупа*. (стр.53). Београд: Српска академија наука и уметности.
12. *Мартовски погром на Косову и Метохији*. (2004). Министарство културе Владе Републике Србије и Музеј у Приштини (са измештеним седиштем).
13. *Политичка енциклопедија*. (1975). Београд: Савремена администрација.
14. Стајић, Љ. (2013). *Основиси тема безбедности*. Нови Сад: Правни факултет.
15. Стајић, Љ. (2009). Стратегија националне безбедности у функцији безбедности Републике Србије. У *Зборник радова са правног факултета у Новом Саду*. (стр. 224). Нови Сад: Правни факултет.
16. Стојановић, А. (2016). *Основне карактеристике тероризма и угроженост безбедности Републике Србије тероризмом*. Мастер рад. Ниш: Правни факултет.
17. *Албански тероризам и организовани криминал на Косову и Метохији*. (2003). Влада Републике Србије, Београд.
18. Национална стратегија за спречавање и борбу против тероризма, 2017, Београд.
19. Стратегија националне безбедности Републике Србије. 2009. Београд.

20. Стратегија одбране Републике Србије, 2009, Београд.
21. Резолуција Народне Скупштине о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка Републике Србије, 2007. Београд.
22. Чавошки, К. (2013). *О Бриселском споразуму*. Преузето 16.12.2020. са [https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Бриселски_споразум_\(2013\)](https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Бриселски_споразум_(2013))
23. https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Историја_Косова_и_Метохије (Прегледано: 04.12.2020.)
24. https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Међународноправни_статус_Републике_Косово (Прегледано: 05.12.2020.)
25. https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Велика_Албанија(Прегледано: 05.12.2020.)
26. <https://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/19988> (Прегледано: 7.12.2020.)
27. <http://arhiva.glas-javnosti.rs/arhiva/1999/02/20/glavne-vesti.html> (Прегледано: 11.12.2020.)
28. <http://arhiva.glas-javnosti.rs/arhiva/srpski/arhiva-index.html> (Прегледано: 11.12.2020)
29. <http://www.spc.rs/old/Vesti-2007/02/06-02-07-c.html>(Прегледано: 15.12.2020.)
30. <https://www.slobodnaevropa.org/a/gde-kosovo-%C5%BEli-da-se-u%C4%8Dlani-gde-je-u%C4%8Dlanje-no-i-gde-srbija-lobira-protiv-kosova-/30676110.html>(Прегледано: 15.12.2020.)
31. <https://www.srbija.gov.rs/specijal/283757>(Прегледано: 16.12.2020.)
32. <http://bezbednosnikonsultant.com/organizovani-kriminal-pojam-i-definicija> (Прегледано: 17.12.2020)
33. http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Regulation/Document_sr/2016-05/konvencija_un_protiv_org_krim_lat.pdf (Прегледано: 17.12.2020.)
34. https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Ослободилачка_војска_Косова (Прегледано:20.12.2020.)
35. <https://kirs.gov.rs/cir/interno-raseljena-lica/interno-raseljena-lica>(Прегледано:22.12.2020.)
36. <http://arhiva.kirs.gov.rs/articles/navigate.php?type1=3&lang=SER&id=3587&date=0>(Прегледано:22.12.2020)
37. <http://www.mfa.gov.rs/sr/index.php/component/content/article/65-zastita-suvereniteta?lang=lat>(Прегледано:20.01.2021.)
38. <https://www.srbija.gov.rs/kosovo-metohija/index.php?id=83040> (Прегледано:21.01.2021.)